

Пичоха С.О., Бращенко О.О.

студентки,

Навчально-науковий інститут права

Університету державної фіскальної служби України

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ КРИТЕРІЇВ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

У світі набирають популярність ідеї «зеленої» економіки, що передбачає розширення використання економічних інструментів для охорони навколишнього середовища. Однією з сфер, де деякі країни вже досягли успіху, є «зелені» державні закупівлі.

Актуальність теми зумовлена тим, що у 2010 р. у ЄС було схвалено стратегію «Європа-2020» [1], яка визначає три рушійних чинника економічного розвитку: 1) розвиток економіки на підставі інновацій; 2) сприяння розвитку низьковуглецевої, ресурсозберігаючої та конкурентоспроможної економіки; 3) сприяння високій зайнятості. Саме державні закупівлі відіграють головну роль для досягнення зазначених цілей.

У цьому контексті Європейська комісія зазначила, що державні замовники мають сприяти здійсненню зелених закупівель для підтримки переходу до більш ресурсозберігаючої економіки.

Вивченню питань правової регламентації «зелених» державних закупівель як стратегічного інструменту соціально – економічного розвитку присвячені праці багатьох науковців, зокрема С.В. Берзіної, О.І. Возного, Т.О. Сливки, А.В. Чернихівської, Л.А. Шереметьєвої, І.І. Яреськовської та ін.

Згідно з Повідомленням Європейської комісії зелені закупівлі – це закупівлі для поліпшення стану довкілля і процес, в якому замовники прагнуть здійснити закупівлю товарів, виробів послуг з більш кращими екологічними характеристиками протягом усього їх життєвого циклу у порівнянні з продукцією аналогічного функціонального призначення [1].

Законодавством ЄС у сфері закупівель передбачені конкретні вимоги екологічного характеру, тобто встановлені певні екологічні критерії проведення зелених закупівель.

Починаючи з 2004 року Рада ЄС та Європейський парламент затвердили низку Директив, спрямованих на уточнення, спрощення та вдосконалення існуючого європейського законодавства про державні закупівлі. Зокрема, на сьогодні офіційні вимоги щодо виконання «зелених» критеріїв законодавчо впроваджені в наступних нормативно – правових актах:

1) Регламент (ЄС) № 106/2008 [2], встановлює обов'язок замовників висувати вимогу щодо певного рівня енергоефективності. Наприклад, вони стосуються офісного обладнання, під час придбання якого замовники повинні враховувати мінімальні вимоги з енергоефективності, які встановлені в Регламенті з маркування енергоефективності офісного обладнання;

2) Директива 2009/33/ЄС [3] з підтримки чистого та енергоефективного дорожнього транспорту, встановлює обов'язок замовників під час присудження договорів з держзакупівель брати до уваги вплив на навколишнє середовище;

3) Директива 2010/31 [4] про енергозабезпечення будівель для зниження енергетичної залежності, закріплює напрями подальшої закупівельної політики замовників, яка полягає у вжитті заходів з енергоефективності, а також сприяння будівництва та використання ресурсозберігаючих громадських будівель;

4) Директива 2010/30 [5] щодо маркування і стандартну інформацію про споживання енергії та інших ресурсів продуктами пов'язаними з енергетикою, зазначає про необхідність прагнення замовників придбавати товари, які належать до найвищого класу енергоефективності.

На виконання Стратегії «Європа-2020» [1] було переглянуто Директиву 2004/18 [6] про державні договори підяду, постачання і обслуговування та Директиву 2004/17 [7] щодо енергетики, водних ресурсів, транспорту і послуг поштового зв'язку. Соціальні та екологічні вимоги та критерії проходять крізь весь текст нових Директив і можуть висуватися до учасників на будь-якій стадії державної закупівлі..

Положення зазначених Директив ЄС дозволяють: включати екологічні вимоги у технічній специфікації (Стаття 23 (3) б); застосовувати екологічні критерії для програм екологічного маркування (Стаття 23 (6)); встановлювати додаткові умови соціального та природоохоронного змісту (Стаття 26); вимагати від суб'єктів господарювання підтвердження дотримання своїх природоохоронних зобов'язань та покращених екологічних характеристик товарів, робіт та послуг (Стаття 27); вимагати від суб'єктів господарювання підтвердження результативності заходів з охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів (Статті 48 (2) і 50); застосовувати у якості критеріїв при виборі продукції переваги її екологічних характеристик (Стаття 53). Таким чином законодавча база ЄС пропонує низку можливостей для застосування принципів зелених державних закупівель протягом всього процесу укладання договорів.

На відміну від більшості країн Європи, Японії, Республіки Корея, Тайвань та інших держав, які мають вже стійку практику здійснення зелених державних закупівель, Україна робить лише перші кроки в цьому напрямі.

Згідно з Угодою про асоціацію між Україною та ЄС наша держава має узгодити власне законодавство у сфері публічних закупівель із відповідними вимогами директив ЄС та настановами і тлумаченнями щодо їх імплементації, в тому числі, й положень, що стосуються зелених закупівель.

Наразі ж маємо лише норму статті 22 Закону України «Про публічні закупівлі» [8], яка, установлюючи вимоги до складу тендерної документації, зобов'язує замовника у технічних, якісних характеристиках предмета закупівлі передбачати необхідність застосування заходів із захисту довкілля.

Досить поширеною є ситуація коли замовники в тендерній документації не зазначають жодних вимог щодо необхідності застосування заходів із захисту довкілля. Хоча крім чисто формальної вимоги, яка має стосуватися будь-якої закупівлі, є предмети закупівлі при придбанні яких встановлення екологічних вимог є необхідним [9].

При проведенні процедур, замовник може застосовувати вимоги екологічних критеріїв для їх встановлення в тендерній документації на підставі Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної

екологічної політики України на період до 2020 року» [10] та відповідні стандарти, у тому числі санітарні (наприклад, рівень пильності вугілля тощо).

Важливим моментом є спосіб документального підтвердження застосування заходів із захисту довкілля. Крім встановлення можливості власного зобов'язання учасника дотримання вказаної вимоги в довільній формі, можуть бути подані документи інших організацій та установ [9].

Такими документами можуть бути:

- оригінал або нотаріально завірена копія Висновку державної санітарно-епідеміологічної експертизи на Товар, виданої Міністерством охорони здоров'я України.

- копії екологічних сертифікатів якості ISO 14001:2004, завірені мокрою печаткою виробника Товару або печаткою офіційного представника виробника в Україні. Сертифікати повинні бути дійсними станом на дату розкриття пропозицій конкурсних торгів;

- будь-який інший документ, який, на думку Учасника, підтверджує застосування заходів із захисту довкілля [9].

Висновки. Застосування закупівель як елементу охорони навколишнього середовища є відносно новим, проте потужним інструментом для стимулювання інновацій та розробки нових продуктів з підвищеною екологічною ефективністю [11].

На сьогодні в Євросоюзі екологічна орієнтованість державних закупівель закріплена як в законодавстві більшості країн, так і на наднаціональному рівні.

Багато країн вже досить далеко просунулися в справі формалізації вимог до ефективності та екологічності закуповуються для суспільних потреб товарів. До початку 2000-х рр. поширення «зелених» закупівель охопило національний, регіональний і міжнародний рівень.

Підписання Угоди про асоціацію з ЄС потребуватиме істотного реформування національного законодавства. І хоча Україна вже застосовує загальні правові норми щодо організації зелених закупівель, їх необхідно доопрацювати з метою забезпечення додаткових можливостей для більш широкого використання зелених підходів в майбутньому

Список використаних джерел:

1. Повідомлення Європейської Комісії. «Європа 2020». Стратегія для розумного, сталого та всеохоплюючого зростання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/file/31493>

2. Регламент Європейського Парламенту та Ради 15 січня 2008 року до програми маркування енергоефективності офісного обладнання

3. Директива 2010/13/EU Європейського парламенту і Ради ЄС від 23 квітня 2009 року щодо просування екологічно чистих і енергоефективних автотранспортних засобів.

4. Директива 2009/33/EU Європейського парламенту і Ради ЄС від 19 травня 2010 року щодо енергетичної ефективності будівель.

5. Директива 2010/13/EU Європейського парламенту і Ради ЄС від 19 травня 2010 року про вказування за допомогою маркування та стандартної інформації про товар обсягів споживання енергії та інших ресурсів енергоспоживчими продуктами.

6. Директива 2010/13/EU Європейського парламенту і Ради ЄС від 31 березня 2004 року стосовно координації порядків надання державних контрактів щодо виконання робіт, постачання товарів та надання послуг.

7. Директива Європейського парламенту та Ради 2004/17 / ЄС від 31 березня 2004 року, яка координує процедури поставок суб'єктами, які здійснюють діяльність у водному, енергетичному, транспортному та поштовому секторах.

8. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII // [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/922-19>

9. Коментарі Проекту «Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС» до Закону України «Про здійснення державних закупівель» від 10.04.2015 № 1197-VII // [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://help.vdz.ua/hc/uk/articles/206938005>

10. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21.12.2010 № 2818-VI // [Електронний ресурс]: – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>

11. Настанова щодо застосування зелених закупівель в державному та приватному секторах економіки. Методичний посібник / [Барановська В.Є., Берзіна С.В., Богдан О.Д. та ін.]. – К.: вид-во «Інтерсервіс», 2013. – 76 с.